

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

SEDM SMRTELNÝCH HŘÍCHŮ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Štěpánka Kleinová

Výtvarná výchova a kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. et Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne .....

.....

vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala samozřejmě svému vedoucímu práce, panu magistru Poláčkovi. Také pak panu profesoru Kirschenmannovi a panu docentu Smutnému za jejich odborné rady a vlastně úplně všem, kteří mi v průběhu práce jakkoliv pomohli nebo mě podpořili.

Děkuji.

Obsah

Anotace	5
Úvod	6
1. Inspirace	6
1.1. Co jsou hříchy	6
1.2. Původ	7
1.3. Jednotlivé hříchy	10
2. Sedm smrtelných hříchů v umění	13
3. Praktická část	16
3.1. Průběh práce	16
3.1.1. Původní myšlenka	16
3.1.2. Změna techniky	16
3.1.3. Průběh malby	17
3.2. Obrazy – mé interpretace hříchů	17
3.2.1. Závist	17
3.2.2. Obžerství	18
3.2.3. Lenost	19
3.2.4. Pýcha	19
3.2.5. Smilstvo	20
3.2.6. Hněv	21
3.2.7. Lakomství	22
4. Možnost využití tématu ve výchově a vzdělávání	23
Závěrečná reflexe	24
Závěr	24
Seznam použité literatury	26
Seznam obrazové přílohy	27
Obrazová příloha	29

Anotace

Bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních částí. Primárně jde o praktickou práci, která obsahuje 7 figurálních maleb velikosti 1000x1400 cm, na téma Sedm smrtelných hříchů. Při jejich tvorbě jsem se snažila jednotlivé hříchy vyjádřit expresivně a každému z obrazů vdechnout myšlenku, svoji vlastní interpretaci hříchu, která za nimi stojí.

Teoretická část je rozdělena do 4 hlavních sekcí. V první se nachází původ tématu z hlediska historie a rozbor každého z hříchů. Druhá sekce obsahuje využití tématu v umění, speciálně pak ve výtvarném, a vybrané klíčové autory, kteří se tématu věnovali, od renesance po současnost. Třetí sekce pojednává o mé vlastní tvorbě. Je zde rozepsaný průběh práce, mé vlastní interpretace hříchů a popis obrazů. Ve čtvrtém okruhu se zaměřuji na potenciální využití tématu ve výuce.

Klíčová slova: sedm smrtelných hříchů, pýcha, závist, hněv, lenost, lakomství, obžerství, smilstvo, interpretace, malba

Anotation

The thesis is composed of two main parts. Primarily it is a practical work, which contains 7 figurative paintings of 1000x1400 cm size, on the theme of the Seven Deadly Sins. In creating them, I have tried to make the particular sins expressive and to give each of the paintings an idea, my own interpretation of the sin behind them.

The theoretical part is divided into 4 main sections. In the first, the origin of the theme in terms of history and an analysis of each of the sins. The second section contains the use of the theme in art, specifically the visual arts, and selected key authors who have dealt with the theme, from the Renaissance to the present day. The third section discusses my own work. There is a description of the process of the work, my own interpretations of the sins and a description of the paintings. In the fourth section I focus on the potential use of the topic in teaching.

Keywords: seven deadly sins, pride, envy, wrath, sloth, greed, gluttony, lust, interpretation, painting

Úvod

Tématem této bakalářské práce je sedm smrtelných hříchů. Téma jsem si zvolila sama na základě kritéria, že musím pracovat s číslem sedm. Tedy muselo to být něco, co bude nějakým způsobem dobře fungovat na sedmi obrazech. Jelikož to není mezi umělci zrovna neobvyklé téma, ba dalo by se říci, že je v umění hluboce zakořeněno už od středověku a těžší se z něj úspěšně dodnes, bylo tedy výzvou ho pojmout nějak „jinak“ – po svém.

Hlavním cílem je namalovat sedm obrazů. A s tím se pojí i poznání hříchů z hlediska historie, i současnosti. Smrtelné hříchy vychází z židovských a křesťanských hodnot a dají se interpretovat velmi různě. Také že v průběhu historie tomu tak skutečně bylo. Duchovní život spočívá v tom, že každý z nás si individuálně tvoří svou unikátní představu. Dnes mezi námi nejspíš bude mnohem méně lidí, kteří budou věřit v doslovné zatracení hříšného člověka v pekle, než například v období středověku, ale ono zatracení může být v podstatě velmi metaforické. A to bude téma mé práce.

Chtěla bych hříchy znázornit figurálně, ne však jako alegorii, ale spíše jako otisk v člověku. Chtěla bych ve své práci znázornit hlavně to, jak může být naše „hříšné“ jednání patologické hlavně pro nás samotné. Chtěla bych, aby si divák ve výsledných obrazech mohl vedle mých myšlenek najít i vlastní interpretaci.

1. INSPIRACE

Práce je na téma sedm smrtelných hříchů. Tedy je potřeba se na začátku s tímto tématem nějak seznámit a blíže ho uvést, což bude obsahem následující, první části.

1.1. Co jsou smrtelné hříchy?

Smrtelný hřích, nebo také hřích kardinální, je jeden ze sedmi hlavních hříchů, od kterých se odvíjí všechny ostatní hříchy. Jako smrtelné hříchy označujeme: **Pýchu, hněv, závist, lakomství, lenost, obžerství a smilstvo**. Těm se bude tato práce věnovat. Ovšem zajímavostí je, že v roce 2008 Vatikán stanovil ještě 7 novodobých smrtelných hříchů spojených s globalizací a to **znečištění životního prostředí, genetická modifikace, pokusy na lidech, sociální nespravedlnost, ožebračování lidí, shromažďování nemravného bohatství a distribuce a užívání drog**. (ČT24)

1.2. Původ

Historie nauky o sedmi smrtelných hříších sahá až do starověku a křesťanské antiky. Prvopočátky této nauky nalezneme v Helénistické kultuře, odkud se šířila do Římské říše. Původní koncept souvisí s kosmologickou představou o nebeských příbytcích a sedmi nebo osmi sférách, které musí duše projít, aby mohla vstoupit do novorozeněte nebo zpět do nebe. Od víry v 7 sfér se následně odvíjely i představy o duchovním zápase a démonech jako nositelích zla, z čehož vzniklo učení o sedmi hříších. Z démonologických představ se postupně vyvinul animální symbolismus. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

V historii vzniklo několik verzí učení o smrtelných hříších a jejich klasifikace nebyla vždy jednotná. Jejich počet se většinou pohyboval mezi sedmi nebo osmi a v určitých obdobích byl také přikládán větší důraz na různé hříchy, což se odvíjelo od tehdejších společenských a kulturních standardů. Ortodoxní křesťanské učení rozdělovalo hříchy na kardinální neboli hlavní (ty, které mají původ v hlavě a od kterých se následně další hříchy odvíjí) a na smrtelné, neboli morální hříchy. Postupem času se však tento rozdíl smazal a tyto dva termíny jsou brány za synonyma. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Do křesťanského učení se nauka dostává hlavně díky působení Jana Cassiana ve 4. století a oficiálně až díky papeži Řehoři I. a jeho spisům v 7. století. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

S termínem hřích se samozřejmě setkáme i v Bibli, která ale vznikala mnohem dříve, a to mezi 9. stoletím před naším letopočtem a 1. stoletím našeho letopočtu (Starý zákon) a 1. - 2. stoletím našeho letopočtu (Nový zákon). Tudíž klasifikaci hlavních hříchů a jejich definici zde nenajdeme. Přesto však spolu úzce souvisí, jelikož představy o smrtelných hříších mají silné kořeny v židovské tradici a jsou součástí židovského učení. Smrtelné hříchy byly definovány jako *hříchy, jejichž spáchání vede k zatracení člověka*. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013, s. 26) A vycházely z požadavků Desatera. V Bibli najdeme nejpřesnější popis v Novém zákoně, a to v První epistoletě Janově. Zde se mluví o rozdílu mezi běžným hříchem a smrtelným hříchem.

Smrtelným hříchům se v minulosti věnovali například franský benediktinský mnich Autpert Ambrose (8. stol.) a na našem území spisovatel a kazatel Tomáš Štítný ze Štítného (14. stol.) nebo spisovatel a teolog Petr Chelčický (15. století).

1.3. Jednotlivé hříchy

Pýcha (latinsky Superbia)

Pýcha bývá ve většině textů označována jako „královna hříchů“, což znamená její ústřední postavení mezi nimi. Slovo pýcha v původním významu označuje vše, co překračuje vytyčené hranice a poukazuje na drzost, vzpurnost a nadutost. Dále souvisí s povýšeností, majestátností, ale také hrdostí z dobře odvedeného díla. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Ambrose Autpert a později také Petr Chelčický ve svých spisech definují pýchu jako hřích, který svrhl z nebe anděly. Také že každé lidské srdce má k pýše tendenci, tudíž je Pýcha matkou všech hříchů. Podle této teorie nejtěsněji z pýchy vychází hřích závisti, jelikož v důsledku sebelásky člověk touží být tím nejlepším a když vidí, že se to daří někomu jinému lépe, přichází nepřejícnost.

Teolog Tomáš Novotný v jednom ze svých kázání říká, že je pýcha může být v podstatě indikátorem špatného poměru k bližním a když jsme pyšní, ukazujeme, že nemáme rádi lidi a pohrdáme jimi. (NOVOTNÝ, 2012, s. 39) A v knize Grollové a Rywиковé je zase řečeno, že Pyšný člověk není schopen dosáhnout vnitřního pokoje, a to ani v osobní rovině, ani v mezilidské.

V bibli se o pýše významně pojednává například v příběhu o prvotním hřichu, kdy Eva utrhla jablko ze stromu poznání, protože s Adamem chtěli okusit, jaké by bylo, vyrovnat se bohu. Velmi podobnou pointu nese i příběh o stavbě babylónské věže, který je pro vzhledem k mé práci ještě o něco zajímavější, jelikož zde hraje roli neskutečná výška oné věže, které chtěli pyšní lidé dosáhnout, aby dokázali, že se Bohu mohou rovnat.

Závist (latinsky Invidia)

Závist je hřích často spojovaný s pýchou. Bible vykládá závist buď jako neschopnost vyrovnat se s úspěchem druhých v porovnání sami se sebou, z čehož vychází i touha po úspěšnosti inspirovaná poražením a pokořením soupeřů, anebo přímo žárlivost. V Jakubově epištole se o závisti hovoří jako o nepřejícné touze člověka po majetku bližního svého, což opět souvisí s přikázáním Desatera. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Ambrose Autpert právě spojuje závist s pýchou, mluví o tom, že by člověk měl zvážít, zda skutečně chce přesahovat sobě vytyčené meze. Také uvádí, že kontrapoziční ctnost je přání

dobrého bližnímu svému. Tomáš ze Štítného k tomu přidává ještě další rozměr, a to obyčejnou touhu po štěstí. Jde o to, že získaný ekonomický a sociální statut člověka je stejně dílem božím, tedy když je člověk nespokojen, jde o vzdor vůči Bohu. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

U závisti se mi velmi líbí výklad v jednom z kázání Tomáše Novotného. Ten totiž rozděluje hříchy na ty, které přináší potěšení, a na ty, které nikoliv. U závisti jde právě o druhý případ. Také se k jeho vyobrazení často užívá symbolika jedu. Píše, že jelikož se nejedná vůbec o příjemný hřích, tedy nejde o to, jej zakazovat, ale spíše o to, naučit se, jak se od něj můžeme osvobodit. (NOVOTNÝ, 2012)

Hněv (latinsky Ira)

Hněv je hřích, ke kterému se z biblického pohledu vážou dvě různé charakteristiky. Jde o zásadní rozdíl mezi lidským hněvem a božím hněvem. Boží hněv bývá popisován jako odvrácení boží tváře od člověka či ztráta přítomnosti Boha mezi lidmi a objevuje se, když přestane být mezi nimi přijímáno evangelium. S božím hněvem souvisí odpuštění a Hospodina si lze usmířit skrze pokání a jeho hněv je v podstatě popisován velmi podobně, jako hněv člověka (vychází z něj) S božím hněvem se velmi výrazně setkáváme například v příběhu o potopě světa. Na boží hněv je však nahlíženo jako na něco spravedlivého, ne jako na projev nálady a vášně, jak je popisován lidský hněv. *Lidský hněv se projevuje jako silné vzrušení mysli spojené s odporem ke konkrétnímu člověku* (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013) A Bible tento stav mysli vyloženě zakazuje. V Pavlově epištole se nachází rada, že je hněvivé vzrušení nutné co nejdříve potlačit.

Zajímavou interpretaci hněvu má Ambrose Autpert, který poukazuje spíše na to, že je nutné si hněv v sobě dlouhodobě nehýčkat. Naopak je velmi důležité si vyjasnit mezi sebou svůj spor.

Tomáš Štítný ze Štítného zase zdůrazňuje vazbu hněvu na pýchu a závist. Podle něj je hněv přirozenou součástí lidské stránky, ale vnitřně člověka boří, jelikož odebírá schopnost racionálního jednání. Hněv podle něj vzniká stejně jako závist v srdci, ale ve svých důsledcích narušuje vztahy, pokoj a jednotu ve společnosti. Podle jeho výkladu hněv vede k hříchu pomstychtivosti. S pýchou si je zase hněv podobný v tom, že pýcha nedochází nikdy uspokojení a stejně tak hněv je přímoúměrný k počtu nezdarů. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Hněv je v jedné věci mezi ostatními hříchy hodně speciální. Krásně na to ukazuje Tomáš Novotný ve svém kázání o něm. Bylo by totiž možná až pokrytecké přímo zakazovat hněv, když vlastně i Bůh se může hněvat a Bůh je bez hříchu. Ačkoliv tedy Bible hněv místy přímo zakazuje, objevuje se v ní i jedna kontroverzní výzva a to *Hněvejte se a nehřešte*. (Konkrétně v Pavlově epištole.) Tento kontroverzní imperativ se v mnoha překladech ztratil, jelikož překladatelé se pokusili zmírnit jeho vyznění, jenže tím se změnil i význam. Ale ona výzva k hněvu může být chápána jako výzva k duševní hygieně. Vlastně je hněv v životě člověka velmi důležitý a nedá se odmítnout nebo zapudit. Naopak je potřeba se s ním naučit pracovat.

Lenost (latinsky Acedia)

Koncept Starého zákona nahlíží na člověka jako na bytost aktivně se podílející na chodu života. „V případě, že by člověk chtěl zůstat mimo dění, stává se nepotřebným a neužitečným.“ (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013, s. 98) V Bibli má lenost dva nejasně rozlišené významy. Kromě neužitečnosti a nepotřebnosti také váhavost nad konečným rozhodnutím a strach ze zodpovědnosti, v obou případech je ale lenost pojímána jako zhoubný stav.

Zajímavý výklad o lenosti má Petr Chelčický, který říká, že lenost se rodí z lásky člověka k příjemným tělesným prožitkům, proto má tendenci vytvářet „falešný odpočinek“. Postupně člověk ze svého prostředí odstraňuje vše, co je namáhavé nebo pracné a pěstuje si pomalu ale jistě odpor ke všemu, co je náročné a vyžaduje aktivní činnost. Podle Chelčického ale samotná existence člověka vyžaduje práci, která funguje jako stimulant, působí výchovně a tím vede k seberealizaci a také chrání člověka před zmařením. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Petr Chelčický staví právě lenost do čela před ostatními hříchy a to proto, že odvádí člověka od toho, k čemu byl na světě ustanoven Bohem. Pokouší jej tím, že táhne k odpočívání a vytváří nevyzrálou iluzi slasti a svobody. Jenže výsledkem je život v nedostatku a duchovní prázdnota.

Lakomství (latinsky Avaritia)

Bible zdůvodňuje konflikty v mezilidských vztazích převážně lakomstvím, neboť se projevuje sobectvím a upřednostňováním vlastních potřeb nad potřebami společnosti. Specifickým rysem lakomství je chtivost a to hlavně hmotných věcí. Jenže potřeba hromadit majetek je neukojitelná, což dobře popisuje české přísloví *s jídlem roste chuť*, jenže potřeba stále většího

finančního blahobytu a rozkládá osobnost člověka a ve svých důsledku i lidskou pospolitost, neboť probouzí závist a nenávisť. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Podle Tomáše Štítného není vlastnictví majetku nic špatného, avšak je důležitá motivace jeho užívání. Člověk by měl hledět na to, aby jeho prostřednictvím pozitivně přispíval do společnosti.

Kromě hromadění hmotného majetku souvisí s lakomstvím také potřeba být vidět, mít zásluhy, které dlouho nebudou zapomenuty v našem okolí a společnosti. Proto je zajímavé zamyšlení nad tím, jak tenká hranice je mezi solidaritou a lakomstvím. Lakomý člověk potřebuje publikum k tomu, aby se o své bohatství rozdělil, tedy dar v tomto případě funguje spíše jako platba za lepší veřejné mínění o něm. Tomáš Novotný se zamýšlí také nad tím, že rozdělit se s milovaným člověkem je pro nás samozřejmější a příjemnější, než rozdělit se například s bezdomovcem, protože toho člověka máme raději. Určitá míra lakomství je tedy přirozená. Ale jestliže je nezištné dávání znakem toho, že máme obdarovaného rádi. Pak jsme schopni solidarity, pouze když máme upřímně rádi „bližního svého“.

Obžerství (latinsky Gula)

Za obžerství je v křesťanském učení brána nadměrná konzumace jídla a nadměrná konzumace alkoholu. Ovšem v přeneseném slova smyslu lze pod obžerství zahrnout v podstatě nadměrnou konzumaci čehokoliv. Obžerství má podle bible totiž ve své podstatě velmi blízko k hříchu lakomství. Setkáme se například s dalšími pojmenováními jako nestřídmost či lakota.

Záporný postoj k alkoholu bible zaujímá hlavně z důvodu ztráty sebekontroly, kterou alkohol způsobuje, jelikož v tu chvíli otvírá člověk dveře pro působení negativních sil, které není schopen zvládnout a vzdorovat jim, až je nakonec zatracen. V novozákonních textech se bává opilství spojováno s vraždou, zlodějstvím či smilstvem.

Autpertus spojuje obžerství se společností, kdy k rozmařilému požívání a popíjení patří ještě družnost a zábava. Nezakazuje však přímo radost, nýbrž poukazuje na původ radosti a také na to, že člověk by si měl radosti užívat za odměnu. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Výklad podle Štítného je poměrně klasický, podle něj je obžerství to, když při jídle a pití ztrácíme základní potřebu najíst se potravu a nalézáme novou zálibu v chuti. Ta v nás pak vyvolává potřebu hledání výmluvy k tomu, abychom se mohli napít nebo jíst přes sytost.

V extrému potom jídlo a pití přestane být nástrojem pro přežití, ale smyslem existence. (Důsledkem pak je ztráta smyslu života, ale i zdraví.) (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

Smilstvo (latinsky Luxuria)

Smilstvo je hřích především týkající se nadměrné sexuální touhy. Výchozím bodem je myšlenka, že člověk může mít poměr pouze s Bohem, nebo maximálně v uzavřeném posvátném svazku manželském. (Podle Tomáše Štítného je sexuální akt sám o sobě hříšná záležitost a v manželství je pouze přijatelný, tedy na ty, kteří se rozhodli žít v úplném celibátu, čeká v Ráji speciální odměna.)

Výraz smilstvo se ustálil pro pojmenování nevěry, která je chápána zároveň jako nevěra Bohu. Později se často užívalo i jako označení nepovolených druhů pohlavních styků, jako například styk s více ženami či s muži. I prostitute je v Novém zákoně označována jako cizoložství. Nový zákon chápe jako vykonané smilstvo i pouhou myšlenku na něj. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013)

V Desateru se nachází přikázání přímo spojená s tímto hříchem a to „*nesesmilníš*“ a „*nepožádáš manželky bližního svého*“

Podle Chelčického je smilstvo nám lidem nejbližším hříchem, jelikož vychází z neposlušnosti člověka v ráji a prvotního hříchu.

V dnešní době je na sexualitu ve společnosti nahlíženo diametrálně odlišně. Prochází výrazným procesem detabuizace a mnoho dříve zakázaných věcí je dnes považováno za normální. Nad smilstvem se zamýšlí i Tomáš Novotný, i ten se na něj dívá modernějším pohledem. Neodsuzuje sexualitu u člověka. Zdůrazňuje, že jsme takto byli stvořeni, ale v návaznosti se zamýšlí i nad tím, že je smilstvo ze sedmi hříchů pravděpodobně hřích, který může nejvíce ublížit ostatním lidem. „*Kdo nezvládá tuto oblast, tak hřeší nejen proti vlastnímu tělu (jak říká apoštol 1K 6,18), ale především proti svým nejbližším. Kde dojde k porušení pravidel v této oblasti, tam je neuvěřitelně mnoho bolesti, zranění a ubližování na všech stranách.*“ (NOVOTNÝ, 2012, s. 19)

2. SEDM SMRTELNÝCH HŘÍCHŮ V UMĚNÍ

Dalo by se říct, že sedm smrtelných hříchů je hluboce zakotvené téma v umění a inspirovalo po celá staletí mnoho umělců k reflexi nad lidskou povahou a morálkou.

Kromě výtvarného umění se motiv sedmi hříchů vyskytuje i v literatuře, divadle, filmu nebo hudbě. V literatuře se motivy sedmi smrtelných hříchů často objevují ve formě symbolů. Například Dante Alighieri ve svém eposu *Božská komedie* zobrazil sedm smrtelných hříchů jako okruhy pekla. V divadle můžeme vidět inscenace, které se zabývají sedmi smrtelnými hřichy přímo i nepřímo, většinou ve funkci satiry a kritiky společnosti. Příkladem by mohl být Molière a jeho ikonická komedie *Lakomec* a mnoho dalších klasických her i moderních adaptací. Stejně tak ve filmu je sedm smrtelných hříchů také často zobrazováno prostřednictvím postav, dějů a symbolů. Existuje mnoho filmů, které se zaměřují na morální dilemata a lidské chyby spojené s hřichy. Například *Sedm*, americký thriller z roku 1995, kde je hlavním motivem série sedmi rituálních vražd. V hudbě se toto téma prosazuje hlavně v textech písní. Například v písni *Seven* od Prince and The New Power Generation s dramaticky pojatým videoklipem. To jsou příklady, jak se popkultura může dotýkat tradičních témat a symbolů, a zároveň přinášet moderní interpretaci a vyjádření.

Výtvarné umění

Zpočátku, v období středověku, se zobrazení sedmi smrtelných hříchů objevovalo výhradně pro náboženské účely. [Ve světské ikonografii se námět objevoval od pozdní renesance. (POCHE, 1965)] Ve Sterém zákoně se mluví o stromu poznání, který byl totožný se stromem neřestí. Ten se stal ve středověku velmi oblíbeným tématem pro mravoučná kázání a inspiroval mnoho uměleckých děl. Najdeme ho vyobrazen například jako nástěnnou malbu v dómu v Brixenu (obrázek 1). Další, velmi častá zobrazení hříchů ve středověku, můžeme najít v podobě iluminací v homiletické literatuře. (GROLLOVÁ, RYWIKOVÁ, 2013) Příkladem by mohl být mravoučný traktát *Somme le roi*, který je bohatě iluminovaný obrázky neřestí a jejich opaků, ctností. (obrázek 2) Nahoře vidíme postavy Cudnosti a Luxury se svými atributy, dole pak starozákonní výjevy spojené s tímto tématem.

Hieronimus Bosch – Tabulka sedmi smrtelných hříchů (obrázek č. 3) – dílo z počátku 16. století, kompozičně soustředěné do pěti kruhů, zobrazuje Ježíše Krista v centru a kolem něj 7 výjevů symbolizujících jednotlivé hřichy. Tento největší kruh připomíná oko. Dominantní postavení zde zaujímá Hněv, jelikož mu patří největší segment a jako jediný z hříchů je

zobrazen ve stejné perspektivě s Ježíšem a dalšími třemi kruhy. Proti směru hodinových ručiček následují hříchy: Pýcha, chtíč, lenost, obžerství, lakomství a závist. Čtyři menší kruhy okolo zobrazují smrt, poslední soud, peklo a slávu. Tato tabulka měla sloužit věřícím jako ukazatel správné cesty životem, hříchy jsou tedy vyobrazeny formou scén z každodenního života. Bosch se tímto řadí mezi průkopníky *žánrové malby*. (z internetových stránek museodelprado.es)

Pieter Bruegel starší – Sedm smrtelných hříchů; Bruegel byl nizozemský malíř 16. století zabývající se tématem společnosti, ve svých dílech často poukazoval na její nešvary.

Technicky měl velmi blízko k Hieronymu Boschovi, bývá s ním i srovnáván. Spolu patří k autorům nizozemské malby a k jeho rozsáhlému dílu nejen olejomalb, ale také kreseb a rytin, patří právě dílo Sedm smrtelných hříchů – série perokreseb demonstrující jednotlivé hříchy ve scénách zasazených do krajiny. Obrazy jsou plné symbolů a atributů pro konkrétní hříchy a podle původních kreseb existuje série rytin vytvořena Pieterem van der Heydenem (ukázka – Lenost, obrázek č. 4)

Matyáš Bernard Braun – Alegorie ctností a neřestí v Kuksu (Ukázka - Obžerství, obrázek č. 5) je soubor kontrastujících soch 11 ctností a 11 neřestí (původně 12 a 12) a dvou Andělů vytvořených na zakázku. „*Postavy před špitální budovou, vytesané v nadživotní velikosti z královédvorského pískovce, původně barevně lakované, dnes rezné, představují na levé straně k východu, od Anděla šťastné smrti počínajíc, Ctnosti: Víru, Naději, Lásku, Trpělivost, Moudrost, Statečnost, Cudnost, Píli, Štědrost, Upřímnost, Spravedlnost. Na druhé straně před pravým křídlem špitálu od Anděla žalostné smrti směrem k západu stojí Nectnosti: Pýcha, Lakomství, Smilstvo, Závist, Obžerství, Hněv, Lenost, Zoufalství, Lehkomyslnost, Pomluva, Lstivost.*“ (POCHE, 1965, s. 50) Původně k nim ještě patřily alegorie Zdrženlivosti a Podvodu. Všechny postavy jsou vyobrazeny se symboly a atributy, objevuje se zde často animální symbolika a výrazná mimika ve tváři.

Hrabě Špork, mecenáš umění a majitel Kuksu, nechal sochy objednat nejspíše na základě četby moralizujícího spisu Škola křesťanských ctností. Moralizující tendence byly typické pro kulturu vrcholného Baroka. (POCHE, 1965)

Pieter Bruegel starší – Sedm smrtelných hříchů; Bruegel byl nizozemský malíř 16. století zabývající se tématem společnosti, ve svých dílech často poukazoval na její nešvary.

Technicky měl velmi blízko k Hieronymu Boschovi, bývá s ním i srovnáván. Spolu patří

k autorům nizozemské malby a k jeho rozsáhlému dílu nejen olejomalb, ale také kreseb a rytin, patří právě dílo *Sedm smrtelných hříchů* – série perokreseb demonstrující jednotlivé hříchy ve scénách zasazených do krajiny. Obrazy jsou plné symbolů a atributů pro konkrétní hříchy a podle původních kreseb existuje série rytin vytvořena Pieterem van der Heydenem (ukázka – Lenost, obrázek č. 5)

Josef Váchal – cyklus *Sedmero hlavních hříchů* (1912) – jeden z mnoha cyklů barevných dřevořezů českého grafika (ukázka obžerství a lakomství, obr. č. 6 a 7).

Váchal se často stavěl do opozice se společností a kritika je patrná i v jeho dílech. Navíc dřevořezy, coby technika, velmi dobře vyjadřují expresi a syrovost, působí nelítostně a čišší z nich pudy a vášně. U cyklu *Sedmera hlavních hříchů* Váchal převedl svou kritiku do tradičního alegorického hávu. Skloubil tak ozvěnu baroka s moderními symboly, v díle jsou patrné i sklony k primitivismu a exotismu připomínající tvorbu Gauguina. Dílo má být varováním člověka před zkázou (VÁCHAL, AJVAZ, KUČERA a SLEJŠKA, 1994)

Max Ernst – *Týden dobroty* (1933) (ukázka - obrázek č. 8) – dílo s podtitulem *Sedm hlavních elementů*, je rozsáhlé dílo. 184 znepokojivých surrealistických koláží s ironickým názvem. *Dnes patří Týden dobroty neodmyslitelně k vrcholným ukázkám surrealistického hnutí. Je iracionální, avšak nikoli nepravdivé.* (Radan WAGNER, 2021)

Dílo je velmi nadčasové, odráží například obavu z nastupujícího nacismu a obsahuje řadu symbolů. Existuje stejnojmenné literární dílo z roku 1845 od Heinricha Hoffmanna, jde o knížku zaměřenou na výchovu dětí prostřednictvím moralizujících příběhů spojených se sedmi smrtelnými hříchy.

V moderním a postmoderním umění se hříchy objevují velmi často, jelikož se skrze ně velmi dobře vyjadřuje kritika člověka a společnosti. Objevují se nejen v podobě ucelených cyklů, které by přímo odkazovaly na sedmero smrtelných hříchů, ale také zvlášť, samy o sobě. Velmi oblíbené je mezi umělci téma konzumní společnosti, které by se dalo přirovnat k hříchu obžerství. příkladem by mohla být tvorba **Andyho Warhola**, který na této myšlence částečně vybudoval popart, nebo **Jeffa Koonse**, geniálního mistra kýče, který skrze kýč umístěný do výstavních prostor přímo poukazuje na dnešní konzum (Jeff a Ilona, 1990, nebo *Svaté srdce*, 1994-2007) (obrázek č. 9 a 10) (ŠIMÁKOVÁ, KRTIČKA, ceskegalerie.cz)

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. Průběh práce

3.1.1. Původní myšlenka

Původně jsem si jako zadání zvolila 7 velkoformátových kreseb, protože mě kresba velmi baví a coby k technice jsem k ní měla vždy blízko. Téma jsem si měla vymyslet sama. Věděla jsem, že chci jít cestou figurální kresby, ale velmi dlouho jsem nad tím přemýšlela. Sedm je číslo s magickou symbolikou, evokovalo mi to potřebu nějakého hodně klasického tématu. A pak přišel nápad na sedm smrtelných hříchů. Takže v původním plánu bylo, vytvořit alegorii 7 figurálních kreseb, ženských aktů, které by personifikovaly konkrétní hříchy. Kresby měly být na formátu B1. Vytvořila jsem skici na menší formáty a sehnala papír s přírodní texturou, který měl kresbu podtrhnout.

3.1.2. Změna techniky

V průběhu kreslení jsem však neměla pocit, že jdu opravdu správnou cestou, v čemž jsme se poté shodli i s vedoucím práce, což mne přesvědčilo, abych se definitivně rozhodla změnit si zadání. Závěrem naší diskuze bylo, že technika tužky spolu s mým rukopisem tématu moc nesesedla, akty (obr. 20, 21, 22) působily hodně světle, uhlazeně, strnule a postrádaly expresi, která by u hříchů měla (z mého i jeho pohledu) hrát zásadní roli. Měla jsem tedy rozpracovanou práci, která nebyla uspokojující. Musela jsem ji na chvíli odložit, abych nabrala nový dech. Přes léto jsem se věnovala jiným tématům i technikám a s vedoucím práce jsme se domluvili, že se po této pauze na podzim setkáme a probereme další pokračování. Tehdy jsem také vytvořila dvě expresivní skici akrylovými barvami a v tu chvíli se začala rýsovat myšlenka, že bych šla cestou malby. Ačkoliv jsem neměla dosud s malbou nijak velké zkušenosti, pojala jsem to jako výzvu a zkusila skici přenést na karton velkého formátu, což dopadlo nečekaně dobře. A tak jsem v průběhu podzimu vytvořila mnoho podobných skic. U všech jsem přemýšlela nejen nad kompozicí, ale také nad myšlenkou, která sice často není z obrazu očividná, ale velmi mi pomohla se do hříchů vžít, lépe si je představit, přemýšlet nad nimi a do tvorby vložit emoce. Tyto myšlenky rozepíšu v následujících kapitolách. Samozřejmě jsem nebyla spokojená se všemi, ale například nepovedená skica pýchy mne přivedla na myšlenku smilstva. V tu chvíli jsem viděla, jak se hříchy, podobně jako v reálném životě, velmi zásadně ovlivňují, působí na sebe a vzájemně se na sebe nabalují nebo ze sebe

vychází. Ze skoro čtyřiceti malých skic, jsem nakonec vybrala sedm pro sebe nejsilnějších a kompozičně nejzajímavějších. Chtěla jsem pokračovat na formát B1, který mi přišel jako „zlatá střední cesta“, ovšem vedoucí práce mne přesvědčil, že mám jít ještě do většího formátu. V tuto chvíli ale bylo nutné, se posunout od papíru k pevným deskám, které však nakonec malbě oproti kartonu mnohem lépe sedly.

3.1.3. Průběh malby

Na 1000x1400 mm velké sololitové desky jsem nanesla podmalbu akrylovou barvou, která měla za úkol našepsovat povrch desky. Jednotlivé hříchy jsem malovala co nejvěrněji podle svých skic. Nejprve jsem načrtla postavu pastelem a poté namalovala základní plochy. V tuto chvíli se objevila komplikace, jelikož s velkým formátem přišla i potřeba některá místa vyřešit více do prostoru, přidat více odstínů barev a tím je více promalovat, jelikož to, co na malinkých skicách vypadalo dobře a svěže, bylo najednou na velkých formátech příliš ploché a nefungovalo to až tak dobře. V tuto chvíli jsem si tedy domluvila navíc konzultaci s panem docentem Daliborem Smutným, který mi nabídl další nový pohled na malbu, co se technického provedení týče. Poté jsem do obrazů ještě párkrát zasáhla.

V malbě mě už od začátku ovlivnila expresivní tvorba Josefa Čapka (viz obr. č. 11 – Oheň), Figurativní malby Jiřího Sopka (viz obr. č. 12 – Tři), a celkově nová figurace. Chtěla jsem, aby bylo zřejmé, že jde o figurativní malbu, ale na rozdíl od původního záměru při kresbě tužkou jsem schválně chtěla potlačit přesnou anatomii a dát volnější průchod expresivitě.

3.2. Obrazy – mé interpretace hříchů

3.2.1. Závist (obr. 13)

Inspirace a myšlenka:

U obrazu závisti jsem přemýšlela nad lidmi, kteří nejsou na první pohled šťastní. Ve společnosti vytváří pózy a snaží se hrát role až moc evidentně. Je na nich vidět, že za žádnou cenu nechtějí být sami sebou, že se nedokážou přijmout takoví, jací jsou. Jeden ze symbolů závisti je had. V původním plánu bylo, zobrazit ho na obraze konkrétně a explicitně, jak se obtáčí okolo člověka. Znamenalo to, že je člověk spoután svou závistí, že se zaměřuje na cizí životy, které mu přijdou lepší a atraktivnější a kvůli své závisti není schopný žít a docenit

vlastní život. Později jsem z konkrétně zobrazeného hada nechala jen jakýsi jeho stín, který má původní hadí tvar, ale nejde tam přímo o to zvíře, chtěla jsem, aby spíš vynikl význam jakési svěřací kazajky, kterou závist na člověku vytváří. Kromě symbolu hada se v obraze také nachází barevná symbolika, konkrétně macešky, která je dalším ze symbolů pro závist. To vychází od macechy, která byla v lidové moudrosti považována za nebezpečnou. (STUDENÝ, 1992)

Popis:

Obraz má středovou kompozici. Uprostřed formátu stojí světle žlutá postava s popelavými tóny. Je obklopena ze tří stran expresivně namalovanými barevnými plochami, zleva červenou, shora bílou a zprava modrou. Od spodu obrazu se vine černý stín, který obtáčí postavu kolem dokola a nahoře zase mizí za okrajem formátu.

3.2.2. Obžerství (obr. 14)

Inspirace a myšlenka:

Umělci v různých epochách často spojují tento hřích se symbolem prasete (Matyáš Bernard Braun – sochy ctností a neřestí (viz obr. č. 4), Josef Váchal – cyklus Sedmero hlavních hříchů). Obžerství bývá spojováno primárně s tloušťkou a kromě spojitosti s jídlem bývá chápáno i ve spojitosti s alkoholem a jiným nestřídmým požíváním (Hieronymus Bosch – Sedm smrtelných hříchů a čtyři poslední věci). Já jsem se pokusila tuto problematiku o kousek posunout a zaměřit se na o něco konkrétnější problém, který by se dle mého názoru dal pod obžerství zařadit; a to problém poruch příjmu potravy, které jsou v dnešní době velmi rozšířené a potýká se s nimi, nebo se s nimi někdy setkalo, velké procento lidí a z toho hned několik lidí (žen) z mého okolí. Konkrétně mám na mysli dvě poruchy a to bulimii a chorobné přejídání vedoucí k morbidní obezitě. Tato dvě onemocnění se velmi extrémně podepisují na těle (ať už vyhubnutím na kost, nebo morbidní obezitou) a i když jsou fyzicky maximálně odlišná, mají hlavně mnoho společného. Například že mohou vzniknout na základě nějakého osobního selhání, neúspěchu, traumatu, nebo nespokojenosti, jsou provázená depresí a spojená s nenávisí vlastního těla a nekontrolovanou konzumací jídla, která pak na těle zanechává stopy. To všechno pak vede k prohlubování sebenenávisi a uzavření do bludného kruhu, ze kterého je velmi těžké se dostat ven. Jde o velký hřích vůči sobě samým, proto jsem na obraze znázornila něco jako sebedestrukci.

Popis:

Hlavním motivem obrazu je výřez ženského těla, který se nachází uprostřed formátu. Kompozice je středová, jelikož i ruce směřují doprostřed. Z hlediska postavy není tělo vyhublé, ani obézní, je zcela normální. Ale také je rozbité a to hlavně v oblasti břicha. To má znázorňovat, jak může „rozbitá“ mysl ovlivňovat vnímání sebe sama. Zároveň v obraze lze vidět něco jako pohled do rozbitého zrcadla, což znamená pokřivený pohled na sebe sama. Velmi tmavá barevnost symbolizuje depresivní stav a zdánlivou bezvýchodnost z bludného kruhu. Detaily jsou vytvořené primárně modrou a žlutou barvou. Na obraze jsou výrazně viditelné tahy štětcem, což je výsledek expresivní tvorby.

3.2.3. Lenost (obr. 15)

Inspirace a myšlenka:

Lenost je jeden z hříchů, který se mě osobně hodně týká. A celkově bych řekla, že je z těch hříchů, které si lidé u sebe často uvědomují a jsou schopni si jej snadno přiznat, ne už však proti němu bojovat. S leností se potýkám prakticky odjakživa, proto jsem se v tomto obraze inspirovala sama sebou. Pokusila jsem se ji vyjádřit jako postavu člověka, který prožívá stav podobný hibernaci, stav absolutní neschopnosti se zvednout a jít cokoliv dělat. Tento stav jsem metaforicky zobrazila jako kořeny, které člověka poutají na místo. Kořeny, které je těžké vytrhnout. Kořeny, které vychází přímo z něj a zarůstají hluboko do země. Člověk, který toto prožívá, má v podstatě absenci vnitřní motivace v danou chvíli.

Popis:

Obraz je rozdělen na dvě hlavní části, které na sebe navazují. V horní polovině se nachází sedící postava z profilu, která sedí uzavřená sama do sebe (objímá se rukama kolem kolen) a kolem ní se nachází prázdno (absence motivace) vyjádřené černou barvou bez výrazných detailů. Ve spodní polovině se nachází země kořenů, které prorůstají směrem dolů do země a čím jsou hlouběji, tím více se přeměňují z pomyslných lidských údů na zdřevnatělou strukturu. Postava je vyobrazena v šedo-modrých barvách, které mají symbolizovat melancholii a laxnost. Jsou to klidné barvy, které vyjadřují pravý opak energie.

3.2.4. Pýcha (obr. 16)

Inspirace a myšlenka:

Jako hlavní inspiraci pro obraz Pýchy jsem měla člověka trpícího narcistickou poruchou osobnosti. Narcisté jsou lidé, kteří jsou posedlí sami sebou a mají obrovské sebevědomí, které je zároveň i velmi křehké a závislé na obdivu od druhých. Problém těchto lidí je, že mají neustálý pocit vlastní výjimečnosti a neexistuje pro ně nikdo jim rovný. Ve zkratce - nejsou kvůli své pomyslné úrovni schopni navazovat hluboké vztahy a přátelství. Narcistický jedinec spíše pohrdá lidmi okolo sebe a v důsledku se často cítí osaměle a trpí pocitem, že mu nikdo nerozumí. (PRAŠKO, 2003) Obraz tedy představuje postavu, která se cítí být lepší než ostatní – metaforicky vyšší. Zároveň je ale v té výšce pouze sama se sebou.

Popis:

Na obraze je motiv celé postavy v přehnané perspektivě. Ve spodní části jsou dominantní nohy, které stojí na zemi, ale celá postava se velikášsky tyčí do výšky a shlíží dolů (na ostatní) z ptáčích perspektivy. Kromě samotné postavy se na obraze nachází zřetelný stín, který symbolizuje posedlost sám sebou a důslednou samotu. (člověk je ve společnosti pouze svého stínu) Na obraze je dominantní žlutá barva postavy, která kontrastně vystupuje z tmavého pozadí. Ta má jednoduše symboliku narcisového květu, ale také odkazuje na zlatou barvu, která symbolizuje něco drahého, lepšího a nadřazeného.

PRAŠKO, Ján. *Poruchy osobnosti*. Praha: Portál, 2003, s. 321. ISBN 80-7178-737-X.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ac273750-f34e-11e8-9984-005056825209>

3.2.5. Smilstvo (obr. 17)

Inspirace a myšlenka:

Smilstvo bývá označováno také jako chtíč, který má širší význam, jelikož se nemusí jednat přímo o sexuální touhu. Já jsem se rozhodla ale na tuto sexuální touhu poukázat. Hlavní otázkou je, zda je tato nadměrná potřeba hříchem v pravém slova smyslu. Podle křesťanských hodnot, které jsou v naší kultuře stále ještě silně zakořeněny, ano, avšak v naší většinově ateistické společnosti sexualita přestává být tabu, otevřeně se o ní mluví a přestává být brána jako něco špatného. Sexualita u lidí však bývá provázána silnými emocemi a jedná se o dost intimní oblast života, která podle teorie holismu značně ovlivňuje i naši psychiku. A tedy problém hříchu jako takového nastává, když někomu kvůli své touze, kvůli uspokojení svých

vlastních potřeb, emočně ublížíme. A to ať už někomu druhému, či sami sobě. Myšlenku jsem tedy pojala jako mladého člověka, který je ztracený ve světě sexuální otevřenosti a teprve se v něm hledá. Zároveň si ale svým jednáním psychicky ubližuje. Na obraze jsou znázorněny vztyčené nohy, které by se daly vyložit velmi vyzývavě, ale kromě toho také parafrázuji gesto vzdávajících se rukou.

Popis:

Kompozice obrazu je středová, hlavním motivem jsou zde dvě nohy natažené směrem vzhůru do písmena V. Tyto nohy jsou provedeny v černé barvě a vychází z neurčitého černého pole ve spodní části obrazu. Dominantní barva na obraze je kromě černé ještě červená, která hraje významnou roli v pozadí. To má zvláštní skvrnitou strukturu, vytvořenou malířským válečkem. Červená symbolizuje tělo a černá nepořádek

3.2.6. Hněv (obr. 18)

inspirace a myšlenka:

hněv jsem chtěla vyjádřit jako nahromaděný tlak v člověku. Inspirací pro tento obraz mi byla příhoda, která se stala v obchodě, kde pracuje má kamarádka. Tři nezletilé dívky se rozsáhle pořežaly na toaletách po tom, co byly chyceny při krádeži. Vysvětlily to tak, že se potřebovaly uvolnit. Všichni zúčastnění byli z incidentu otřeseni, protože bylo zcela evidentní, jak moc je pro dospívající děti normální u sebe nosit žiletku a používat ji. Proto jsem vztek pojala jako něco, co mnoho lidí tísní uvnitř sebe a nedokáže se toho zdravým způsobem zbavit a tak se s problémem vyrovnat. Často jde o hněv sama na sebe a ten, když se kumuluje v duši člověka, může vyústit v sebepoškozování, které oběti vnímají jako úlevu (podobně, jako děvčata v obchodě). Formálně jde tedy o zobrazení muže, jako personifikace kumulujícího se hněvu v duši.

Popis:

Ústředním motivem je opět postava uprostřed formátu. Zde jsem se hodně inspirovala novou figurací a také expresivními obrazy Josefa Čapka. Nejvýraznějším motivem na postavě jsou masivní ruce s dlouhými prsty, které barevně hodně vystupují. Tyto ruce představují sebepoškozování. Zároveň jsou také složeny okolo těla postavy do poněkud uzavřené polohy a směřují okolo těla k hlavě (mají vyvolávat pocit tlaku). barevnost obrazu je symbolicky červená, jako žár, který pálí a zraňuje. Zároveň má červená barva exemplifikovat krev při

sebepoškozování. Na obraze se nachází prvek, který vznikl náhodou v průběhu tvorby, jde o žlutý obličej, který vypadá jako maska, kterou si osoba sama přidržuje na tváři a schovává se pod ní.

3.2.7. Lakomství (obr. 19)

inspirace a myšlenka:

Vycházela jsem z klasické předlohy lakomce Harpagona, který se zamiloval se do svého majetku a tím se stal jeho otrokem. Kvůli těmto svým prioritám zapomínal na své okolí a ztratil vazbu s vlastní rodinou. Svůj obraz jsem pojala jako lakomého jedince, který se postupně připoutal ke svému majetku a ten ho nyní vězní, tedy stává se zároveň jeho zdrojem štěstí i démonem. Ovšem majetek je ve své podstatě pouze objekt a démona z něj vytváří člověk. Proto jsem se na obraze pokusila vyjádřit člověka, který vězní sám sebe a tím se sám sobě stává démonem. Hlavní myšlenkou obrazu je tedy držení se někoho/něčeho.

Popis:

Obraz lakomství se od ostatních obrazů ze série liší nejvíce v tom, že jsou zde explicitně zobrazené dvě figury místo jedné. Celý obraz má konkrétnější ráz, Inspirovala jsem se zde více křesťanskými motivy. Obě figury totiž nesou znaky typické pro ďábla - hlavně velmi dominantní rohy. V levé části obrazu se nachází bílá figura a naproti ní v pravé části obrazu černá figura. Ústředním motivem, který se zároveň nachází uprostřed formátu, je jejich spojení, které vytváří dynamičnost. Drží se vzájemně oběma rukama a křížem. V místech propojení dochází k barevnému kontrastu. Celý obraz je laděn do zeleno-modrých tónů, aby vytvářel dojem slizkosti. Modrá barva totiž odkazuje na další symbol pro lakomství, kterým je žába sedící na prameni.

4. MOŽNOST VYUŽITÍ TÉMATU VE VÝCHOVĚ A VZDĚLÁVÁNÍ

Téma sedmi smrtelných hříchů je poměrně náročné a silné téma, avšak také velmi obsáhlé a inspirativní. Myslím, že je stále velmi aktuální (bylo, je a bude) tedy by mohlo velmi dobře fungovat v úkolech souvisejících se seberozvojem a sebereflexí, nebo také v úkolech zaměřených na společnost a úvahami nad ní.

Pokud bychom měli využít téma sedm smrtelných hříchů přímo ve výtvarné výchově, rozhodně bych nejprve přemýšlela, zda je téma pro děti uchopitelné v dané věkové kategorii. Myslím, že je téma rozhodně vhodnější pro studenty na středních školách, protože nejenže jsou studenti již dostatečně vyspělí a kompetentní pro porozumění obsahu všech hříchů (to se týká hlavně smilstva, které je pro mladší děti prakticky neuchopitelné) ale jsou také ve věku, kdy prožívají velké změny ve svých životech, a to jak na fyzické, tak na intelektuální úrovni. Utváří si své vlastní názory a postoje, učí se vnímat v podstatě novou podobu sebe samých, což vytváří emoční nestabilitu. Toto období se vyznačuje například sklony k extrémistickému myšlení a odsuzování chování lidí v blízkém okolí, ale také silnou a neustálou sebereflexí (VÁGNEROVÁ, 1999)

Téma sedmi smrtelných hříchů by mohlo v tomto náročném období přimět studenta k přemýšlení o problematice myšlení a jednání z více úhlů pohledu. A to jak u sebe samého, tak u lidí ve svém okolí.

Klíčové by rozhodně bylo, jak studentům, téma představit, aby v něm byli schopni spatřit jeho aktuálnost. Nejspíše by bylo vhodné jim ukázat nějaké moderní zpracování tohoto tématu (a to nemusí znamenat nutně v klasickém umění, ale třeba i ve filmovém zpracování). Ideální by byla také debata, při které by měli za úkol se zamyslet a jednotlivé hříchy přiřadit konkrétním skupinám lidí. Například „Jaký hřích je nejvíce typický pro naši národnost?“ (Nebo také pro naši třídu, pro naši rodinu, případně, který hřích shledáváme nejslabší stránkou u sebe.)

Praktickým úkolem by mohlo být například zadání, že musí žák vyjádřit hřích pouze v odstínech jedné barvy a musí umět vysvětlit, proč si konkrétní barvu vybral. Například na základě asociací. Míra exprese či abstrakce ve vyjádření už by pak záležela na konkrétním žákovi. Na jeho osobnosti i momentálním rozpoložení. Toto zadání by bylo vhodné pro žáky, kteří již byli obeznámeni, co je exprese ve tvorbě a umí s ní pracovat.

Kromě psychologicky významného účinku spatřuji na tématu další pozitivum a to jeho mnohá zpracování v umění a kultuře. Nejenže můžeme studentům nabídnout inspiraci a ukázat různá pojetí napříč historií, můžeme s nimi tato pojetí mezi sebou i porovnávat a to jak z historického, tak ze subjektivního hlediska.

Závěrečná sebereflexe

Závěrem bych ke své práci asi mohla říct, že nejnáročnější byl jednoznačně můj boj s pojetím tématu a technikou vyjádření na samém počátku tvorby. Jak jsem již zmiňovala, dostala jsem se do fáze, kdy jsem nebyla spokojená se svým vznikajícím dílem, to bylo velmi frustrující a jelikož práce nešla od ruky, vedla jsem i velký boj s leností (což je samozřejmě otisknuto v obraze *Lenost*). Kvůli těmto skutečnostem se pak práce protáhla o celý rok. Ale jak se říká, že všechno zlé je pro něco dobré, tak i zde jsem to pocítila. Možnost roku navíc byla velká výhra, jelikož jsem pak měla více času na tvorbu. Mohla jsem o ní více přemýšlet a nakonec se v ní i lépe realizovat.

Co považuji za velmi zajímavé, tak je moje vnímání tématu na začátku a na konci práce. Na začátku pro mě bylo sedm smrtelných hříchů pouze termínem se zajímavou číselnou symbolikou. Na konci sice určitě nemohu říci, že jsem teď odborník na hříchy, ale ta doba přemýšlení nad nimi vytvořila mnoho nových úhlů pohledu a myslím, že mi ovlivnila postoje k lidem a ke společnosti.

Ačkoliv výsledné dílo jistě není po technické stránce dokonalé, vložila jsem do něj svůj čas, své myšlenky a emoce a celkově mám nakonec pocit, že je to *moje* dílo, kterému rozumím a které mám ráda.

Závěr

Teoretická část pojednává o sedmi smrtelných hříších z hlediska vzniku a historie, byly zde individuálně rozebrány jednotlivé hříchy ve svých podstatách a zmíněni klíčoví umělci napříč historií, kteří se tématu věnovali (zejména Hieronymus Bosch, Matyáš Bernard Braun, Pieter Bruegel st., Josef Váchal nebo Max Ernst). Dále práce pojednává o potenciálním využití tématu ve výuce.

V praktické části práce jsem využila ve svých malbách klasické symboly a atributy v kombinaci s vlastními asociacemi. Všechny hříchy jsem znázornila jako figury, nejde ale čistě o personifikaci hříchů, či alegorii a nejde zde ani o vštěpování hodnot. Dominantní jsou zde hlavně pocity, jde o takové vyobrazení toho, jak mají nakonec všechny naše hříchy negativní dopad především na nás samotné. Výsledné obrazy by měly být co možná nejvíc otevřené novým interpretacím.

Summary

The theoretical section discusses the seven deadly sins from the aspect of their origins and history, individually discussing each sin in its essence and mentioning key artists throughout history who have dealt with the subject (in particular Hieronymus Bosch, Matthias Bernard Braun, Pieter Bruegel Sr., Josef Vachal and Max Ernst). The thesis also discusses about the potential use of the topic in teaching.

In the practical part of the thesis I have used classical symbols and attributes in my paintings in combination with my own associations. I have portrayed all sins as figures, but this is not purely a personification of sins or allegory, neither is it about values. It is mainly about feelings, it is a depiction of how all our sins ultimately have a negative impact on ourselves in the first place. The resulting paintings should be as open to new interpretations as possible.

Seznam použité literatury:

GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. *Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku*. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013. ISBN 978-80-86829-85-2.

NOVOTNÝ, Tomáš, *Sedm smrtelných hříchů*, 2012, Ethics s.r.o., Združenie evanjelikálnych cirkví v SR, vydání 1, ISBN: 978-80-971044-4-3

LURKER, Manfred, Růžena DOSTÁLOVÁ. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Praha: Vyšehrad, 1999, ISBN 80-7021-254-3.

VANČURA, Bohumil a Miloš BIČ. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Biblická společnost v ČR, 1990

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1999, ISBN 80-7184-803-4.

PRAŠKO, Ján. *Poruchy osobnosti*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-737-X.

POCHE, Emanuel. *Matyáš Bernard Braun: sochař českého baroka a jeho dílna*, Polygrafia 1, Praha 2, 1965, 45,51 AA, 45,97 VA. D-07* 40266.

VÁCHAL, Josef, Michal AJVAZ, Jaroslav KUČERA a Michal SLEJŠKA. *Josef Váchal*. Praha: Argesteia, 1994

ALIGHIERI, Dante. *Božská komedie*. V Praze: Alois R. Lauer, 1882.

časopis ArtRevue, článek Max Ernst: „Týden dobroty“ jako ironická exploze, Radan WAGNER, 2021

internetové zdroje:

Nový seznam smrtelných hříchů: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/vatikan-predstavil-novy-seznam-smrtelnych-hrichu-143989>

Tabulka sedmi smrtelných hříchů: <https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/table-of-the-seven-deadly-sins/3fc0a84e-d77d-4217-b960-8a34b8873b70>

Pieter Van der Heyden: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/338700>

Vítězství kýče nad uměním a jeho vrchní stratég Jeff Koons:

<https://ceskegalerie.cz/cs/umelci/vitezstvi-kyce-nad-umenim-a-jeho-vrchni-strateg-jeff-koons>

Desatero přikázání a jeho lidská varianta: <http://www.desetprikazani.cz/zneni-desatera-bozich-prikazani-a-jeho-lidska-varianta/>

Seznam obrazové přílohy:

obr. 1: Strom neřestí (po roce 1474) Brixen, křížová chodba v dómu

zdroj: GROLLOVÁ, Jana a RYWIKOVÁ, Daniela. Militia est vita hominis: sedm smrtelných hříchů a sedm skutků milosrdenství v literárních a vizuálních pramenech českého středověku. Vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2013. s. 110, ISBN 978-80-86829-85-2.

obr. 2: list z traktátu *Somme le roi*, Mistr Honoré (1292) perokresba

zdroj: <https://fitzmuseum.cam.ac.uk/explore-our-collection/highlights/MS-368>

obr. 3: Tabulka smrtelných hříchů, Hieronymus Bosch (1505 - 1510.) olej na desce

zdroj:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Sedm_hlavn%C3%ADch_h%C5%99%C3%ADch%C5%AF#/media/Soubor:Hieronymus_Bosch- The Seven Deadly Sins and the Four Last Things.JPG

obr. 4: Lenost (z cyklu Sedm smrtelných hříchů), Pieter van der Heyden (podle Pieter Bruegel st.), (1558) rytina - gravírování

zdroj: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/338700>

obr. 5: Obžerství (neřesti), Matyáš Bernard Braun (1717-1719) socha pískovec, (dříve barevná)

zdroj:

[https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Braunovy_sochy_Ctnost%C3%AD_a_Ne%C5%99est%C3%AD_na_Kuksu_\(32\).jpg](https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Braunovy_sochy_Ctnost%C3%AD_a_Ne%C5%99est%C3%AD_na_Kuksu_(32).jpg)

obr. 6: Obžerství (z cyklu Sedmero hlavních hříchů), Josef Váchal (1912) grafika – dřevořez

zdroj: https://www.webumenia.sk/dielo/CZE:GMUHK.G_447_3

obr. 7: Lakomství (z cyklu Sedmero hlavních hříchů), Josef Váchal (1912) grafika – dřevořez

zdroj: https://www.webumenia.sk/dielo/CZE:GMUHK.G_447_3

obr. 8: ukázka z cyklu Týden dobroty, Max Ernst (1933) koláž

zdroj: z článku - časopis artRevue, Max Ernst: „Týden dobroty“ jako ironická exploze, Radan WAGNER, 2021 (dostupné online)

obr. 9: Jeff a Ilona, Jeff Koons (1990) polychromované dřevo

zdroj: <https://jeffkoons.com/>

obr. 10: Svaté srdce, Jeff Koons (1994-2007) leštěná nerezová ocel, transparentní barva

zdroj: <https://jeffkoons.com/>

obr. 11: Oheň, Josef Čapek (1938) olej na plátně

zdroj: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_10749

obr. 12: Tři, Jiří Sopko (po roce 1968) malba

zdroj: <https://martinfryc.eu/vystavy/zahajeni-velke-vystavy-jiri-sopko-retrospektiva/>

Vlastní tvorba:

obr. 13 - Závist

obr. 14 - Obžerství

obr. 15 - Lenost

obr. 16 - Pýcha

obr. 17 - Smilstvo

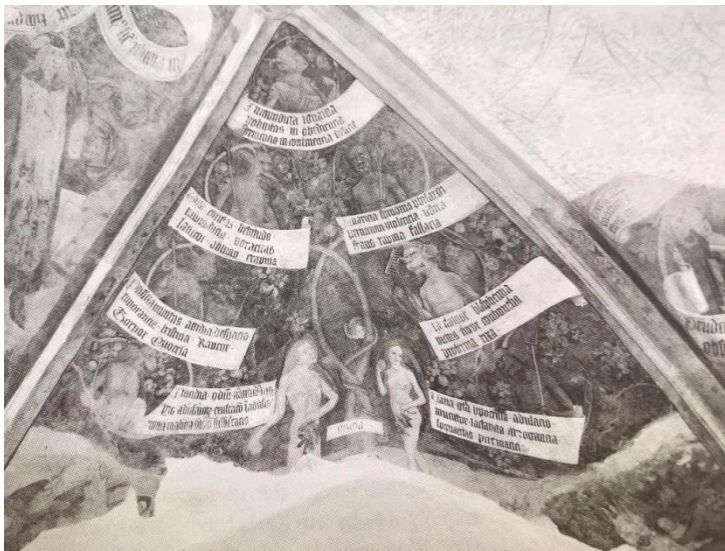
obr. 18 - Hněv

obr. 19 – Lakomství

+ skicovní a podkladový materiál (**obr. 20 – obr. 40**)

Obrazová příloha:

obr. 1)

obr. 2)

obr. 5)

obr. 6)

obr. 7)

obr. 8)

obr. 9)

obr. 10)

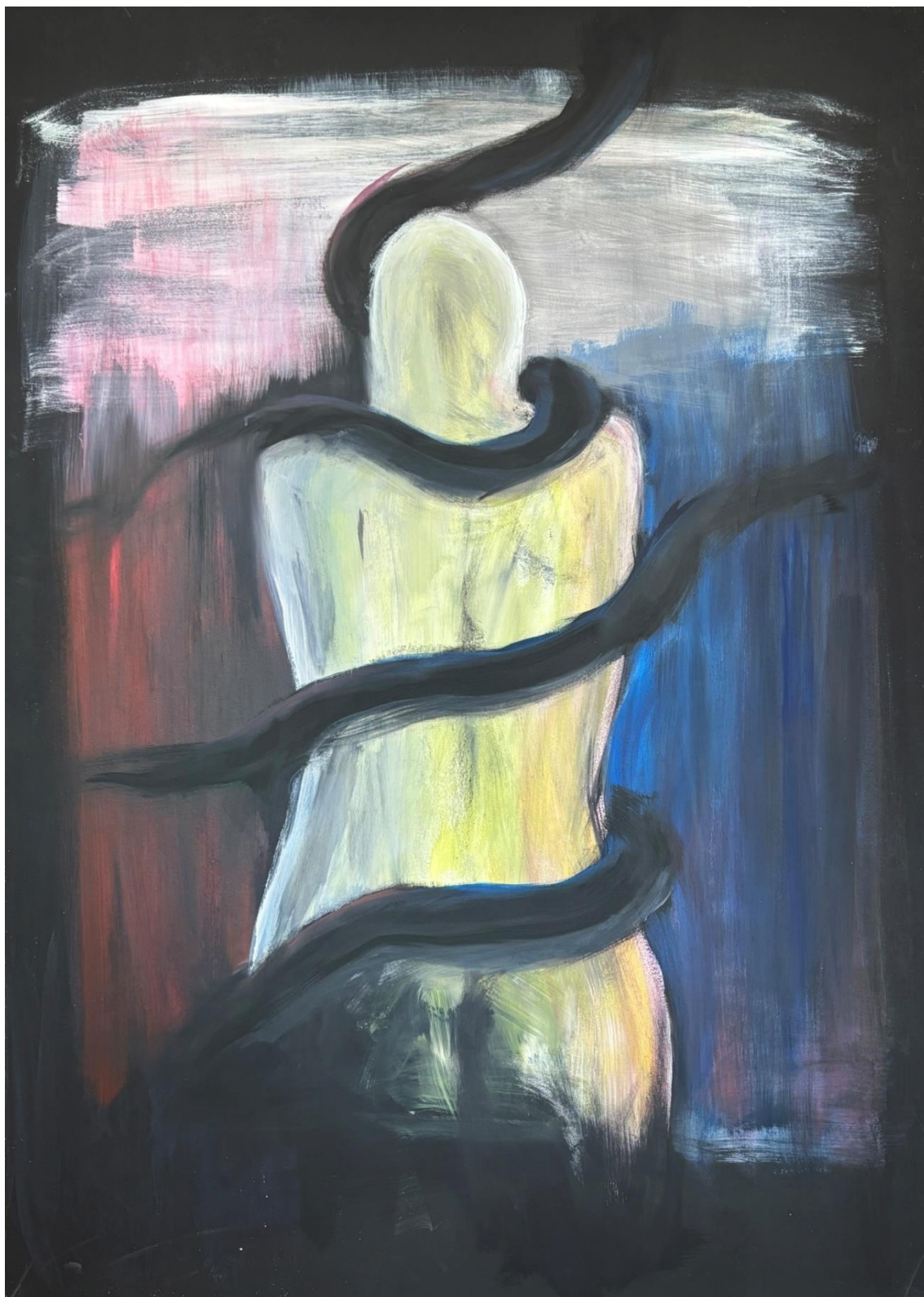
obr. 11)

obr. 12)

obr. 13)

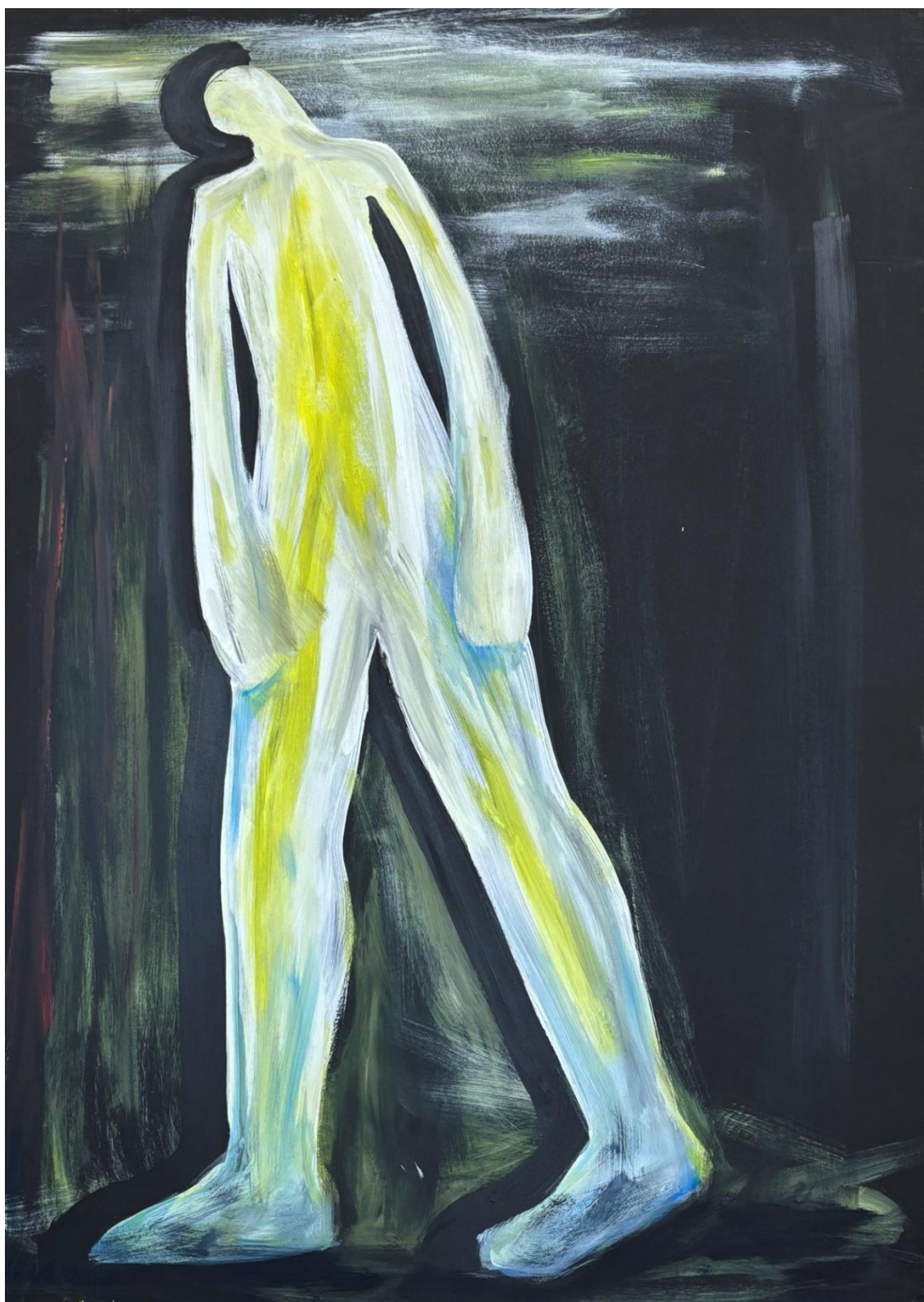
obr. 14)

obr, 15)

obr. 16)

obr. 17)

obr. 18)

obr. 19)

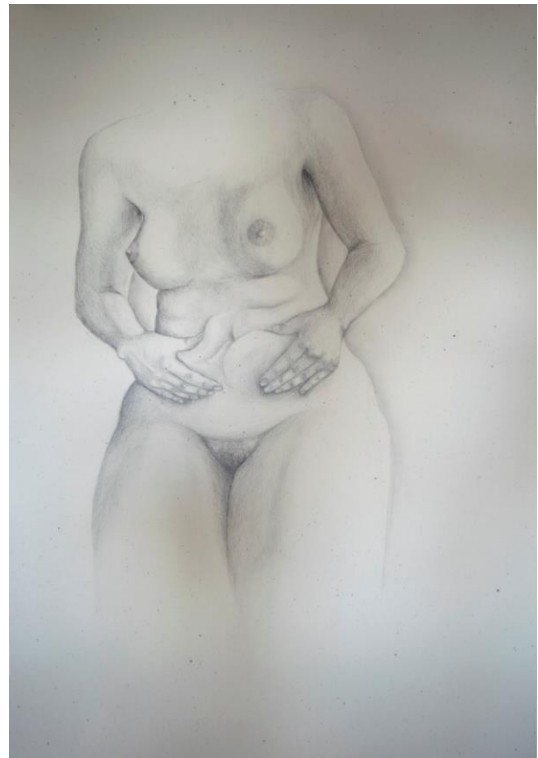

skicovní a podkladový materiál:

obr. 20)

obr. 21)

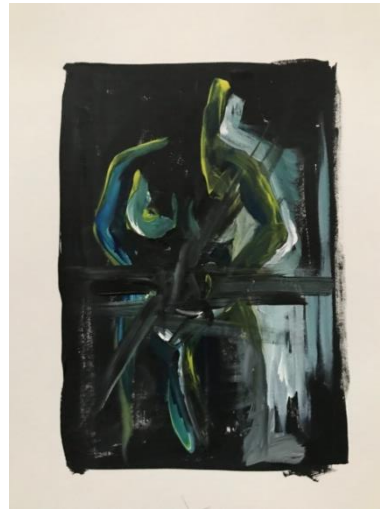
obr. 22)

obr. 23)

obr. 24)

obr. 25)

obr. 26)

obr. 27)

obr. 28)

obr. 30)

obr. 31)

obr. 32)

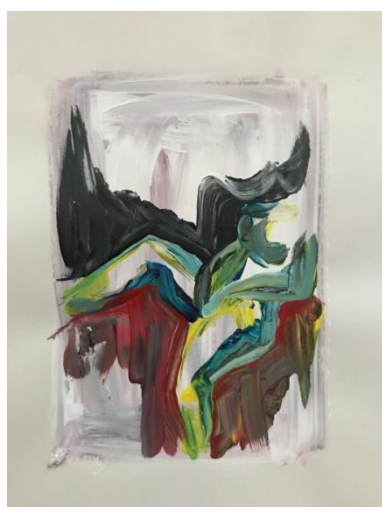
obr. 33)

obr. 34)

obr. 35)

obr. 36)

obr. 37)

obr. 38)

obr. 39)

obr. 40)

